

روش و راهکارهای مبارزه با مفاسد اقتصادی

www.ketab.ir

نگارنده: علی رستمی

۱۴۰۰

سرشناسه	: رستمی، علی، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: روش و راهکارهای مبارزه با مفاسد اقتصادی/ نگارنده علی رستمی؛ ویراستاران علمی عبدالرضا باقری، مهدی اسمعیلی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشکده علوم و فنون فارابی، انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۳ص.
شابک	: 978-600-6028-67-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: امور مالی — فساد — راهنمای آموزشی (عالی)
رده بندی کنگره	: HG۱۷۴
رده بندی دیویی	: ۳۳۲/۰۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۱۷۸۷۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

نام کتاب: شناخت و مقابله با تخلفات و مفاسد مالی

نویسنده: علی رستمی

ویراستاران علمی: عبدالرضا باقری- مهدی اسمعیلی

ویراستار ادبی: مجید حاجیانی

صفحه آرا: حسین حجت‌الاسلامی

طراح جلد: محمد سمائی

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

تمامی حقوق اعم از چاپ، تکثیر و نسخه‌برداری برای ناشر محفوظ است (نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است).

تلفن ناشر: ۲۹۹۴۲۶۵۸ صندوق پستی: ۴۵۷۳ - ۱۹۳۹۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱۱
فصل اول: تعریف و مفاهیم	۱۵
اهداف رفتاری:	۱۵
مقدمه	۱۷
تعریف لغوی فساد	۲۰
تعریف فساد و اشکال آن	۲۰
کلاهبرداری	۲۱
پولشویی	۲۲
انواع پولشویی	۲۳
ارکان تشکیل دهنده جرم سرقت	۲۵
تدلیس	۲۶
درصدانه (پورسانت)	۲۶
جعل	۲۷
مناقضه	۲۹
مناقضه گزار	۲۹
معامله	۳۰
حدنصاب معاملات	۳۰
انواع تهاثر	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
بودجه سالانه	۳۹
بودجه ریزی عملیاتی	۳۹
تفریغ بودجه	۴۰
نظارت	۴۰

۴۴	 ذی حساب
۴۴	 تعهد
۴۵	 واگذاری اعتبار
۴۵	 پیش پرداخت
۴۵	 حساب‌های دولتی
۴۸	 حسابداری
۴۹	 شرکت و انواع آن
۵۲	 ارزیابی مالی
۵۴	 خودآزمایی فصل اول
۵۵	فصل دوم: مبانی، اهمیت، عوامل بستر ساز فساد مالی و بودجه‌ریزی
۵۵	 اهداف رفتاری:
۵۷	 مقدمه
۵۸	 فساد مالی
۶۰	 تخلف و جرائم مالی
۶۲	 اهمیت بررسی فساد مالی
۶۴	 فرامین مقام معظم فرماندهی کل قوا (دام‌طله) در مبارزه با تخلفات و فساد مالی
۷۸	 تقسیم‌بندی فساد مالی و مظاهر آن
۸۰	 نگرش دین مبین اسلام درباره فساد مالی
۸۱	 بسترها و زمینه‌های گرایش به مال حرام از نظر اسلام
۸۲	 زمینه‌ها و بسترهای بروز فساد مالی
۸۶	 ضعف نظام‌های قضایی و نظارتی
۹۸	 فرصت‌ها و بسترهای وقوع فساد مالی
۹۸	 سوءاستفاده از قوانین و مقررات
۹۸	 دخالت در قراردادهای خرید

عوامل زمینه‌ساز قانونی تأثیرگذار در گرایش کارکنان به تخلفات مالی.....	۱۰۳
زمینه‌های بروز تخلفات مالی.....	۱۰۴
مهم‌ترین بسترهای به وجود آورنده تخلفات مالی.....	۱۰۵
نگاهی به آسیب‌های اقدامات مالی.....	۱۰۷
آسیب‌شناسی حوزه‌های مالی سازمان‌ها.....	۱۰۷
تبعات منفی تخلفات مالی.....	۱۰۸
نهادهای متولی مقابله با تخلفات مالی.....	۱۰۹
مصادیق تخلفات مالی از نگاه قوانین و مقررات.....	۱۰۹
تخلف در بستن قراردادها.....	۱۰۹
نقش دستگاه‌های نظارت مالی در جهاد اقتصادی.....	۱۱۲
گروه نظارت مالی.....	۱۱۴
نظارت مالی.....	۱۱۴
امور ذی‌حسابی‌ها.....	۱۱۵
اختیارات عوامل اجرایی.....	۱۱۶
مسئولیت‌های عوامل اجرایی.....	۱۱۶
متخصص مالی.....	۱۱۶
ویژگی‌های متخصص مالی.....	۱۱۷
مدیر امور مالی.....	۱۱۸
حدود مسئولیت‌ها مدیر امور مالی.....	۱۱۸
شرح وظایف مدیر امور مالی.....	۱۱۹
بودجه و بودجه‌ریزی.....	۱۲۲
اهداف مختلف بودجه و بودجه‌ریزی.....	۱۲۲
روش‌های بودجه‌ریزی.....	۱۲۲
ارائه الگوی مفهومی.....	۱۳۲

مقدمه

فساد مالی پدیده‌ای پیچیده، چندبعدی و دارای علل و آثار چندگانه است که در اوضاع مختلف، نقش و نمودهای متفاوتی می‌یابد. فساد مالی، گاهی به صورت معضل ساختاری سیاست یا اقتصاد و گاهی به صورت مسئله‌ای فرهنگی و اخلاقی فردی تلقی می‌شود و می‌تواند مشروعیت نظام‌های سیاسی، پایداری سیاسی و حقانیت دولت‌ها را تضعیف و به خطر بیندازد. فساد به سوءاستفاده از قدرت برای کسب منفعت شخصی یا منافع گروهی اشاره دارد. فساد تجلی نوعی از رفتار مقامات دولتی (خواه سیاستمداران و خواه مستخدمان کشور) است که در آن به طور نادرست و غیرقانونی با سوءاستفاده از قدرت عمومی محول شده به آن‌ها، خود و نزدیکانشان را غنی می‌سازند. فساد حریانی است که طی آن موازین اخلاقی افراد سست و فضیلت و تقوای آن‌ها به نابودی کشیده می‌شود. در فساد مسائلی از قبیل رفتار اخلاقی، شیوه قانونی و مقررات اداری نقض می‌شود که این انحراف می‌تواند به همراه پاداش نامشروعی که برای وادار کردن فرد به تخلف از وظیفه تخصیص می‌یابد، باشد. فساد، مجموعه رفتارهایی است که فرد از وظایف رسمی به خاطر کسب منافع شخصی یا کسب موقعیت خاص، دچار تخطی و انحراف می‌شود تا تلاشی برای کسب ثروت و قدرت از طریق غیرقانونی، کسب منافع فردی به ارزش از دست رفتن منافع عمومی یا استفاده از قدرت دولتی برای منافع فردی باشد. امروزه فساد اداری و مالی به یک معضل فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده که صدمات جبران‌ناپذیری را بر روی سرعت حرکت چرخ توسعه جوامع وارد نموده است. فساد اداری که بستر آن، نظام اداری کشورها و اداره امور دولتی است، به عنوان چالش اساسی بسیاری از جوامع توسعه‌یافته و در حال توسعه هست و منجر به اخلاقی در فرایندهای توسعه می‌شود؛ بنابراین می‌توان گفت فساد یکی از مظاهر رفتارهای ضداجتماعی است. عوامل ایجاد فساد مالی عبارت‌اند از:

1. Financial corruption

از عوامل به وجود آمدن فساد مالی وجود بسترهای قانونی، مقررات پیچیده، قوانین مبهم و سایر موارد مشابه است. برخی ساختارهای دیوان سالارانه و اداری موجب تشدید این مقررات شده و خود به عامل و انگیزه‌ای برای بروز فساد در عرصه‌ی اقتصادی کشور می‌شود.

از مهم‌ترین عامل بروز فساد اداری ریشه‌های فرهنگی و عقیدتی است؛ به گونه‌ای که اگر ارزش‌ها، هنجارها، عقاید و باورهای حاکم بر افراد اجتماع متکی بر ارزش‌های مادی‌گرایانه، فردگرایانه و مصرف‌گرایانه باشد و ساختارهای اجتماعی از انسجام و کارکردهای لازم برخوردار نباشند، ناکارآمدی و ضعف نظام فرهنگی و اجتماعی را به دنبال دارد و پیامد آن، شکل‌گیری فساد در همه‌ی سطوح و لایه‌های اجتماع خواهد بود.

تشکیلات و ساختار اداری غیر کارآمد، حجیم و نامتناسب با اهداف و وظایف، پیچیدگی قوانین، مقررات و تعدد بخش‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های اداری، مدیران غیر مؤثر، فقدان نظام شایسته‌سالاری، وجود تبعیضات بر مبنای استخدام، انتصاب و ارتقای افراد، نارسایی در نظام حقوق و دستمزد، نظام پاداش و تنبیه و به ویژه نظام نظارت و ارزشیابی، ترجیح اهداف گروهی به اهداف سازمان و مانند آن، از عوامل اداری تسهیل‌کننده تخلفات هستند.

برای درک بهتر چرایی و چگونگی ایجاد و توسعه‌ی فساد و دستیابی به راهکارهای مؤثر برای ریشه‌کن کردن آن، باید به چند مسئله‌ی مهم توجه نمود. اول مبارزه با فساد، به مثابه‌ی گذر کردن از لبه‌ی تیغ است و لازم است مبارزه با آن در یک مسیر صحیح و عقلانی صورت پذیرد. دوم، معیار و شاخص تعیین فساد است که فقط و فقط قانون است؛ قانونی که مستقل از اراده‌ی شخص یا گروه یا سلیقه‌ی خاصی باشد و به آن به عنوان فصل الخطاب نگریسته شود. سوم دسترسی به اطلاعات است. هرچه اطلاعات بیشتر در دسترس باشند، معاملات پنهان، توافقات غیررسمی و تبادلات غیرقانونی کمتر می‌تواند شکل بگیرند. همچنین کاهش تصدی‌گری دولت، مقدم بودن کنترل فساد کلان، مقدم بر فساد خرد، نظارت مطلوب بر فرآیندهاست، اصلاح فرهنگ سازمانی، اصلاح ساختار اداری، اصلاح سامانه پرداخت

حقوق و دستمزد، ایجاد جریان آزاد اطلاعات از موضوعاتی هستند که می‌توانند در کاهش فساد مالی و اداری تأثیرات چشمگیری داشته باشند. مؤلف در این نوشتار سعی نموده به‌صورت ساده و روان، بخش مهمی از اطلاعات موردنیاز دانشجویان و دیگر علاقه‌مندان را که مسئولیت مبارزه با مفاسد مالی را بر عهده‌دارند به رشته تحریر درآورد؛ امید است مورد استفاده عزیزان قرار گیرد. از کلیه دانشجویان و دیگر خوانندگان محترم استدعا دارد نقطه نظرات، انتقادات و پیشنادهای خود را به مؤلف ارائه فرمایند.

علی رستمی